

Výrobné faktory, trh VF

- Typy VF
- Trh VF
- Kapitál, investície
- Ľudský kapitál
- Práca, deľba práce
- Trh práce, nezamestnanosť
- Pôda
- Trh pôdy

Výrobné faktory

= vstupy nevyhnutné pre produkciu SaS

VSTUPY (INPUTY)

MAE úroveň:
**práca, pôda,
kapitál, ĽK**

MIE: suroviny, materiál,
majetok, ľudská práca

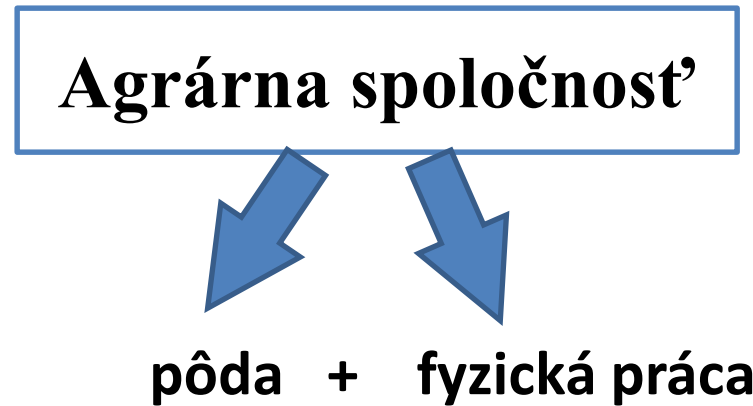
Transformačný
proces

VÝSTUPY (OUTPUTY)

MAE úroveň: **HDP**

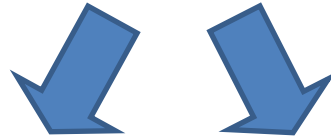
MIE: výrobky a služby

Kombinácia VF z historického hľadiska

- 1. poľnohospodári 7 000 r p.n.l. na Blízkom Východe
- 18. st. - revolúcia v Ph výrobe - umelé hnojivá, mechanizmy, nové druhy plodín, šľachtenie

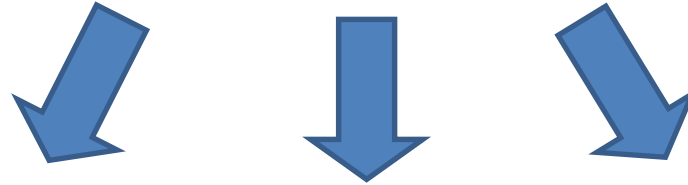
Industriálna spoločnosť

kapitál + fyzická práca

- 1760 - začiatok priem. revolúcie v Anglicku v textil. priemysle
- 1788 - J. Watt - parný stroj
- 19. st. - USA rozvoj automobil. priem.
- 1908 – USA – *fordizmus* – hromadná pásová výroba áut

Informačná spoločnosť

kapitál + duševná práca + ľudský kapitál

- 1956-1957 - USA vo fáze IS
- 60-te roky 20. st. – **teória ĽK** – G. Becker
- 70-te r. - **energetická kríza** ⇒ orientácia na:
intenzívne využívanie výr. vstupov + nové technológie, inovácie, rozvoj služieb
- 80-te r. - silné **globalizačné tendencie** ⇒ dôraz na rast konkurencieschopnosti
- 90-te r. - nové manažérske a marketing. techniky ⇒ dôraz na ľudský faktor,
nové teórie ER (ĽK ⇒ inovácie)

Trh VF - analýza dopytu a ponuky prostredníctvom hraničných ekonomických kategórií

dopyt – podniky

ponuka – domácnosti ako vlastníci VF

- **Celkový fyzický produkt** (*total physical product*) - **TPP** = vytvorené množstvo produkcie v naturálnom vyjadrení
- **Hraničný fyzický produkt** (*marginal physical product*) - **MPP** = prírastok produkcie (produktu) vyvolaný prírastkom VF o jednotku (pri zachovaní *ceteris paribus*)

- **Príjem (tržba) z celkového produktu** (*total product revenue*)

$$\text{TPP} \cdot p = \text{TPR}$$

- **Príjem z hraničného produktu** (*marginal product revenue*):

$$\text{MPP} \cdot p = \text{MPR}$$

- **Zákon klesajúceho hraničného produktu =**

s rastom množstva jedného VF pri nezmenenom množstve ostatných VF dochádza k postupnému poklesu hraničného produktu

Dopyt po VF (podniky)

je určovaný hraničným produktom (MPP) a príjmom z hraničného produktu (MPR)

Ponuka VF (domácnosti)

hraničné náklady faktora (*marginal factor cost*) - **MFC**
= náklady vynaložené na nákup (nájom) dodatočnej jednotky VF

Rovnováha na trhu VF:

$$\mathbf{MFC = MPR}$$

MFC < MPR \Rightarrow rast D po VF

MFC > MPR \Rightarrow pokles D po VF

Forma ceny VF:

1/ MPP pôdy . cena produkcie = cena pôdy (**renta**)

2/ MPP práce . cena prod. = cena práce (**mzda**)

3/ MPP kapitálu . cena prod. = cena kapitálu (**zisk, úrok**)

Optimálna kombinácia VF

Substitúcia VF

Kapitál ako VF

- = **kapitálové statky**, ktoré nie sú určené na okamžitú spotrebu, ale pôsobia vo sfére výroby pri produkcii spotrebných i kapitálových statkov
- **tvorba K** - založená na odložení súčasnej spotreby do budúcnosti \Rightarrow predpoklad tvorby K = **tvorba úspor (S)**

Rozdelenie K:

1/ reálny (produktívny, fyzický)

- fixný - stroje, budovy, zariadenia
- obežný - zásoby, materiál, nedokončená výroba,

2/ potenciálny (peňažný) - voľné finančné zdroje

3/ tovarový - statky určené na predaj

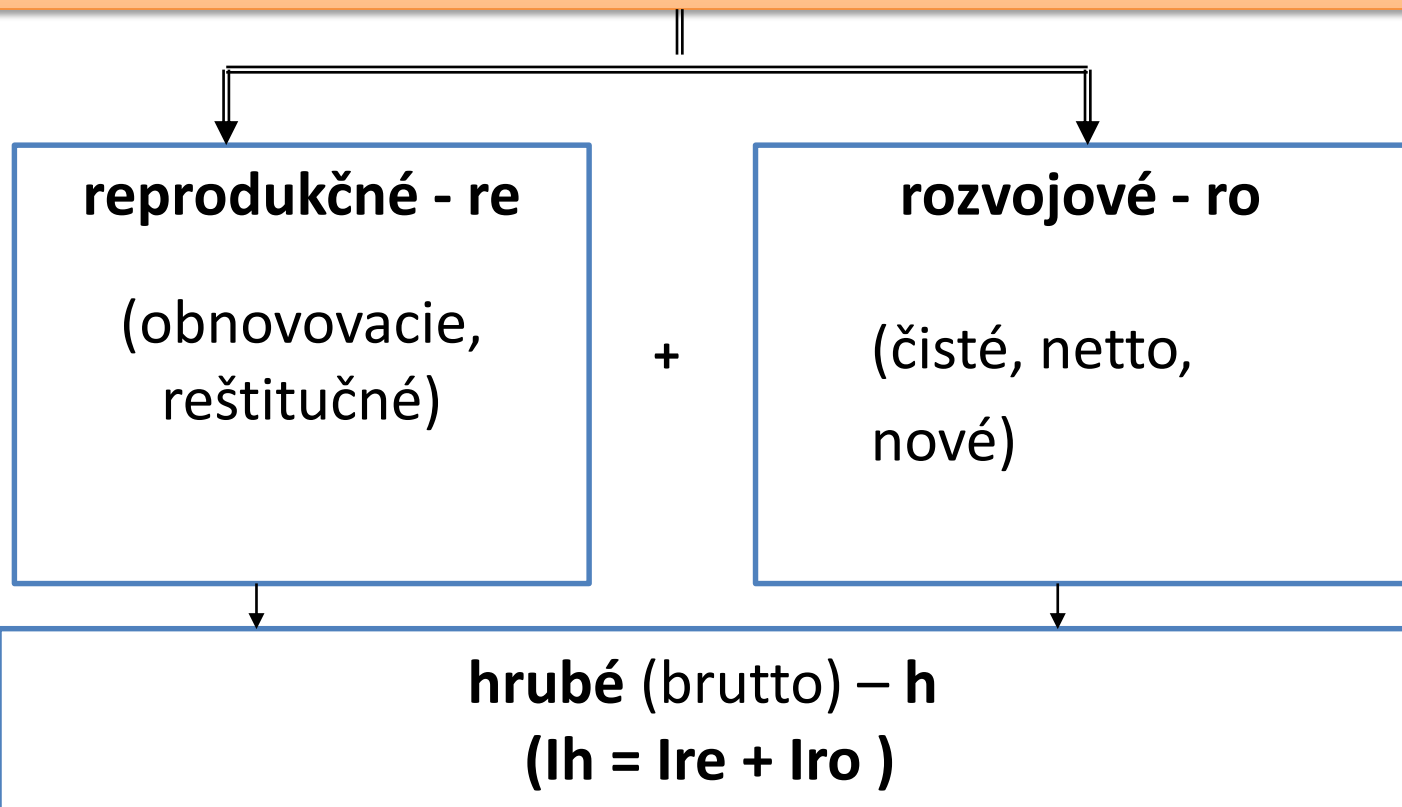
4/ fiktívny (portfóliový) - cenné papiere

$$2 + 3 + 4 = \text{obehový kapitál}$$

Investovanie = premena peňažného K na reálny K

Investície = kapitálové statky získané investovaním

Zdroje financovania investícií:

reprodukčné I

ODPISY

rozvojové I

ÚSPORY

vlastné

-
-
-
-

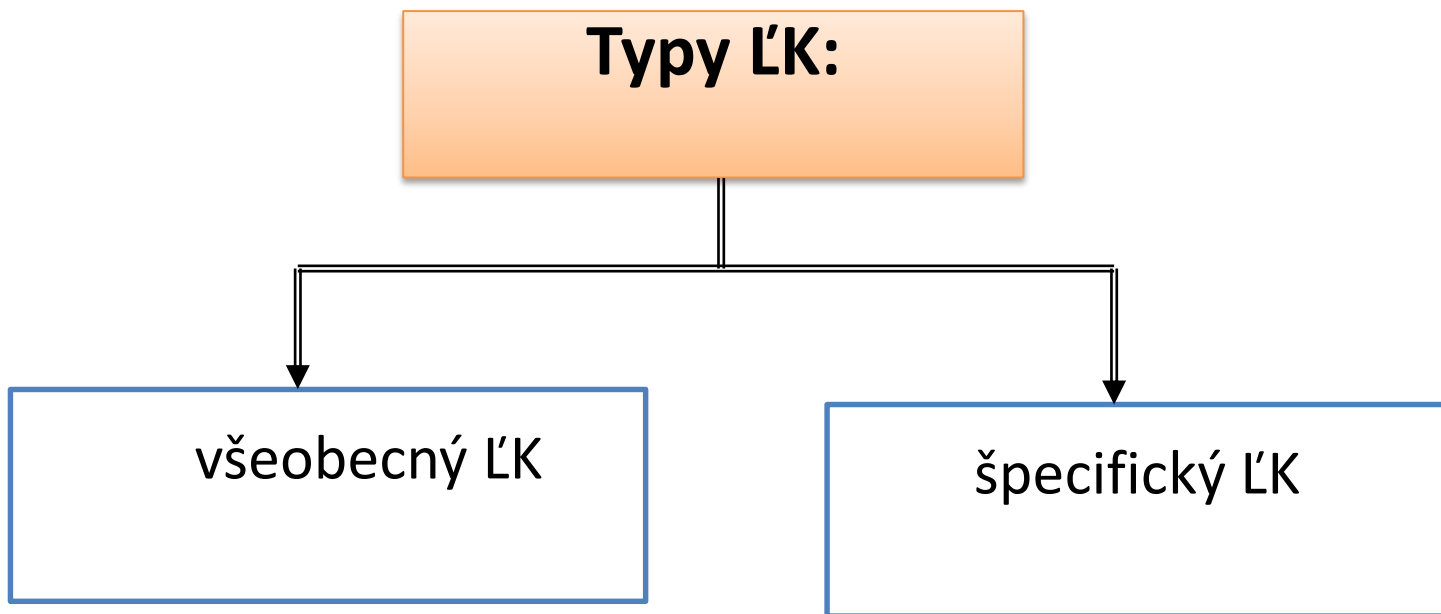
cudzie

-
-
-
-

Ľudský kapitál

= súhrn vrodenných a nadobudnutých schopností, znalostí, zručností, skúseností jednotlivcov pri vytváraní nových hodnôt

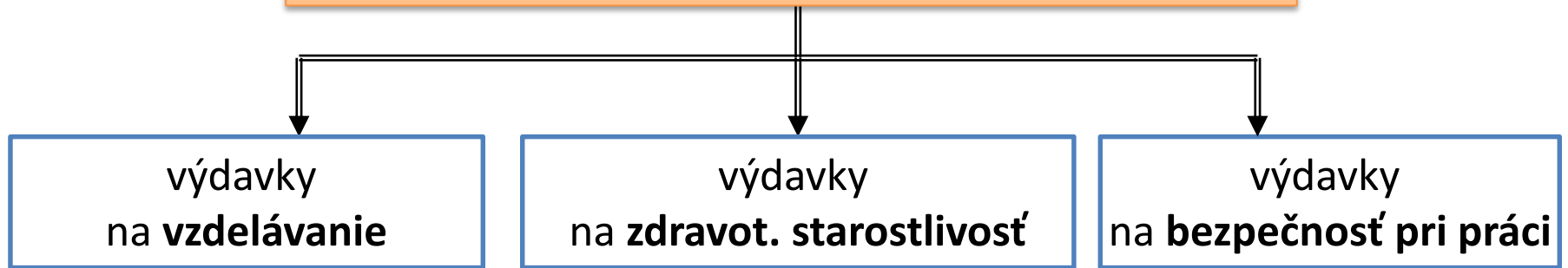
- **Investície do ĽK:**

peňažné a nepeňažné prostriedky určené na zvýšenie rozsahu, kvality, efektívnosti ĽK

- **Zvláštnosti investovania do ĽK:**

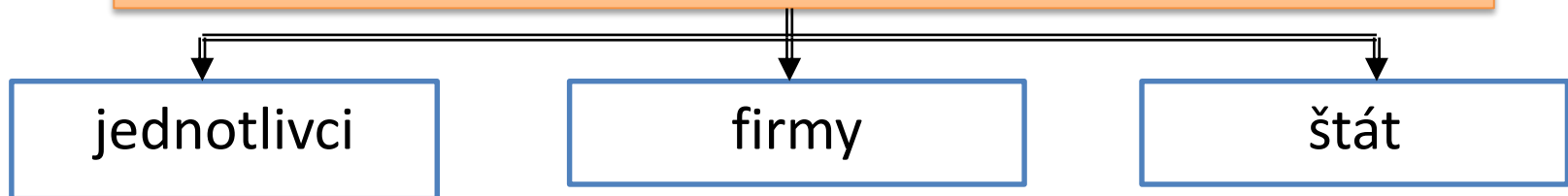
výdavky v súčasnosti \leftrightarrow prínosy v budúcnosti

Forma investícií do ĽK:

Subjekty financovania:

podľa toho, komu budú plynúť úžitky

Práca

= akákoľvek psychická alebo fyzická činnosť ekonomicky zameraná, ktorej výsledkom sú výstupy určené na uspokojovanie ľudských potrieb a ktorá je zdrojom príjmu (mzda, plat)

Deľba práce

= rozdelenie ekonomických úloh na špecializované činnosti, resp. zložky NH

forma prejavu DP - špecializácia a kooperácia výrobcov

Typy DP:

a) **prirodzená** - podľa pohlavia, veku

b) **spoločenská** - základ pre profesionalizáciu

- 1. veľká SDP - oddelenie **pastierstva** od poľnohospodárstva
- 2. veľká SDP - vyčlenenie a diferenciacia **remesiel**
- 3. veľká SDP - oddelenie **obchodu** od výroby
- 4. veľká SDP - vyčlenenie **služieb** ako špecifických činností

- c) **technologická DP**- rozdelenie výrobného procesu na operácie (Taylor, Ford)

- d) **medzinárodná DP**- špecializácia krajín na určité výroby v rámci medzinárodnej spolupráce
 - súvisí s liberalizáciou medzinár. obchodu (WTO, CEFTA, NAFTA, EÚ...)

DP ⇒ vývoj NH

Trh práce

Ponuka - domácnosti (vlastníci)

- daná počtom pracovníkov alebo počtom hodín práce

faktory:

-
-
-

Dopyt po práci - podniky

- odvodený od MPP práce
- vyjadrený počtom voľných alebo obsadených pracovných miest

faktory:

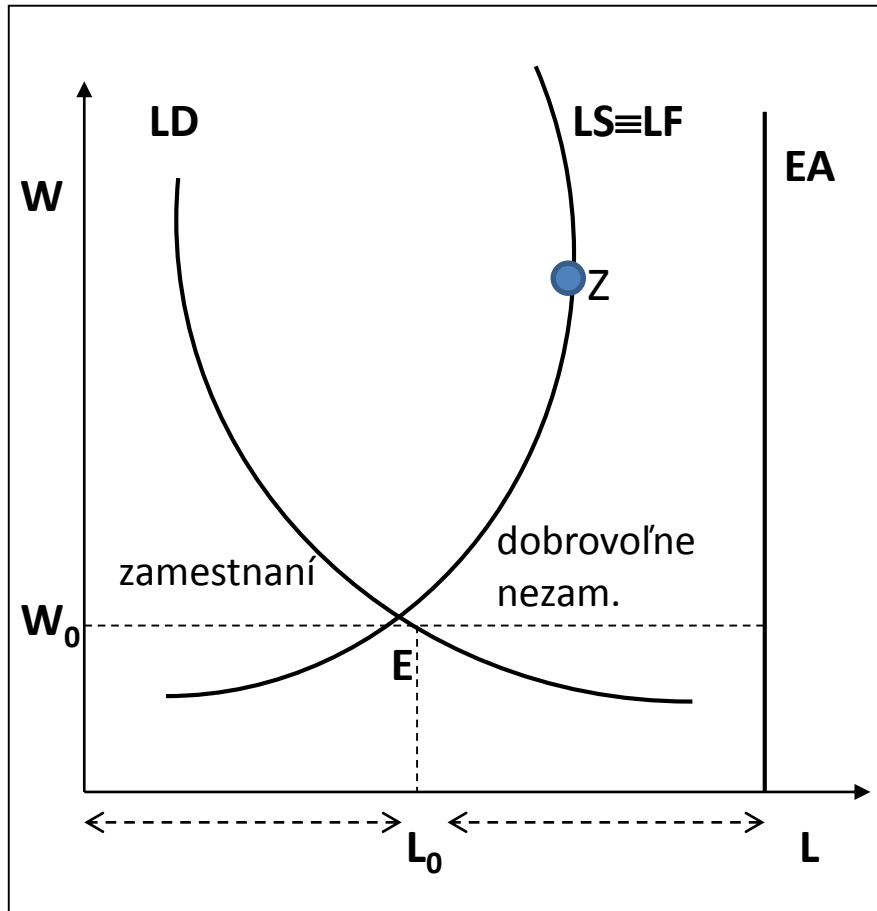
-
-
-

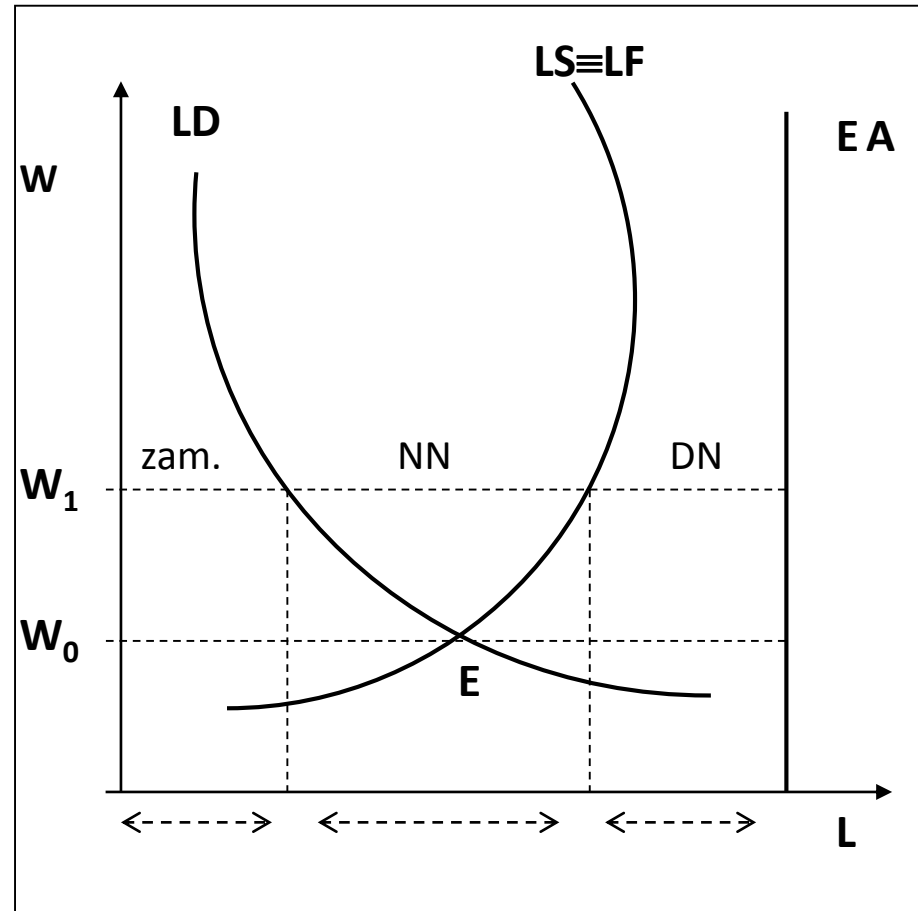
Nesúlad S a D

nepružnosť miezd nadol, odbory, diskriminácia na TP, minim. mzda
⇒ **nerovnováha** medzi ponukou a dopytom na TP ⇒
⇒ vznik **nezamestnanosti**

Nezamest. pri pružných mzdách

Nezamest. pri nepružných mzdách

W = reálna mzda =
= nominálna mzda / ϕ úroveň cien

L = množstvo práce (osoby)

LD = dopyt po práci

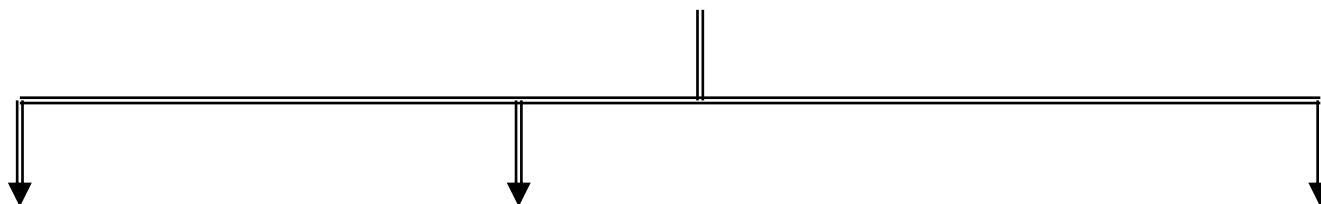
LF = pracovná sila

LS = ponuka práce: substitučný + dôchodkový efek

Z = bod zvratu

EA = práceschopné obyvateľstvo

Typy nezamestnanosti

Podľa príčin

- ⇒ frikčná
- ⇒ štrukturálna
- ⇒ cyklická
- ⇒ sezónna

Podľa časového hľadiska

- ⇒ krátkodobá (1-6 m.)
- ⇒ strednodobá (6-12 m.)
- ⇒ dlhodobá (12 > m.)

Podľa charakteru

- ⇒ dobrovoľná
- ⇒ nedobrovoľná (v recesii):
počet voľných PM < počet voľných PS

Ukazovatele TP (štatistika: ÚPSVaR, ŠÚ)

Počet nezamestnaných, počet zamestnaných

$$\text{Miera nezamestnanosti: } u = \frac{U}{LF} \cdot 100 (\%)$$

U... nezamestnaní

LF... pracovná sila (ekonomicky aktívne obyv.)

*

*

Prirodzená miera nezamestnanosti:

= najnižšia úroveň nezamestnanosti, ktorú môže mať krajina bez roztočenia inflačnej špirály

(zodpovedá dobrovoľnej nezam. pri dosahovaní potenciálneho produktu)

Pôda

= **všetky súčasti prírodného prostredia**

- obrábaná pôda
 - lúky, pasienky, močiare, lesy
 - nerastné bohatstvo
 - vodné zdroje - voda riek, morí, oceánov
- nie je produkt výroby \Rightarrow ***vzácnny statok***
- ponuka je fixná \Rightarrow ***absolútne obmedzený VF***

Zákon klesajúcich výnosov

Na trhu pôdy:

- **prenájom:**

- prenajímateľ (vlastník) \Leftrightarrow nájomca
- cena prenájmu \Rightarrow **renta (R)**

- **predaj:**

- cena pri predaji = **kapitalizovaná renta (KR)**

$$KR = \frac{R}{r}$$

(R... ročná renta, r.... úroková miera – ak je 2%... $r = 0,02$)

Trh pôdy

